

PM – Visselblåsarfunktion

Sölvesborgs kommun

Building a better
working world

1. Visselblåsarfunktionen i Sölvesborgs kommun

1.1. Bakgrund

Den 17 december 2021 trädde den nya Visselblåsarlagen i kraft - *Lag (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden* - som stärker skyddet för visselblåsare jämfört med tidigare reglering. Lagen innebär tydligare regler för vilka kanaler som ska finnas tillgängliga för visselblåsare samt ger ett ökat skydd mot repressalier för visselblåsaren.

Revisionen vill med anledning av svar från kommunen kring hanteringen av en inkommen anmälan till kommunens visselblåsarfunktion få en överblick av hur kommunen arbetar med visselblåsningar.

1.2. Gällande rätt i korthet

Skyldigheten att ha kanaler och förfarande framgår av 5 kap. 2 § visselblåsarlagen. I 5 § samma kapitel och lag framgår att en verksamhetsutövare ska utse oberoende och självständiga personer eller enheter som ska vara behöriga att på verksamhetsutövarens vägnar ta emot rapporter, ha kontakt med rapporterande personer samt följa upp det som rapporteras och lämna återkoppling om uppföljningen till rapporterande personer.

Verksamhetsutövaren ska skriftligen dokumentera sina interna rapporteringskanaler och förfaranden samt göra kanalerna tillgängliga för en uppräknad krets av personer (5 kap. 6-7 § visselblåsarlagen). Något förenklat är de personer som kan rapportera och vara skyddade av lagen följande personer.

- arbetstagare
- volontärer
- praktikanter
- personer som annars utför arbete under en verksamhetsutövares kontroll och ledning
- egenföretagare
- personer som ingår i ett företags förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan, om verksamhetsutövaren är ett företag
- aktieägare som är verksamma i bolaget, om verksamhetsutövaren är ett aktiebolag.

Även den som söker arbete och den som söker volontärarbete eller praktik kan rapportera. De som slutar vara verksamma hos verksamhetsutövaren kan rapportera om sådant som de fick information om under sin tid som verksamma. Anhöriga, brukare, vårdnadshavare, patienter, boende i kommunen (kommunmedlemmar) med flera kan inte rapportera i de rapporteringskanaler som beskrivs och få det skydd som lagen ger. Samma sak gäller också förtroendevalda.

I 5 kap- 8-9 §§ visselblåsarlagen anges hur den interna rapporteringskanalen ska utformas samt krav på den information som ska lämnas. Bland annat framgår här att den rapporterande personen ska få en bekräftelse på att rapporten är mottagen (om inte den rapporterande personen avsågs sig bekräftelse eller en bekräftelse skulle avslöja personens identitet).

Den rapporterande personen har också rätt att i skälig utsträckning få återkoppling om åtgärder som vidtagits med anledning av rapporten och om skälen för dessa. Av förarbetena framgår att det inte finns några formkrav på återkopplingen och inget krav att säkerställa att den rapporterade personen faktiskt tar del av återkopplingen. Vidare finns inget krav att återkoppla till den som rapporterar ett missförhållande anonymt och därmed behöver en verksamhetsutövare inte vidta åtgärder för att undersöka vem den rapporterande personen är enbart i syfte att kunna lämna återkoppling.

1.3. Iakttagelser

Sölvesborgs kommun har en egen visselblåsarfunktion. Denna implementerades i god tid inför lagkrav på införandet. Inför ikraftträdandet och införandet av funktionen genomfördes informationsinsatser - utifrån en framtagna kommunikationsplan - såväl internt till chefer, medarbetare och förtroendevalda som externt till invånare.

Kommunens visselblåsarfunktion finns tillgänglig på kommunens hemsida både för interna och externa parter, enligt uppgift för att nå ut till alla som kan tänkas vilja använda funktionen. Det finns också en länk till visselblåsarfunktionen via intranätet.

Kommunen valde i samband med införandet av funktionen att hantera såväl mottagnings- som utredningsfunktion inom kommunen. Kommunens bedömning var att antalet anmälningar inte skulle bli fler än att kommunen skulle klara detta utan externt stöd varken i form av personal eller systemstöd. Funktionen är idag rent tekniskt utformat som en e-tjänst i kommunens redan befintliga system för detta (Open-e).

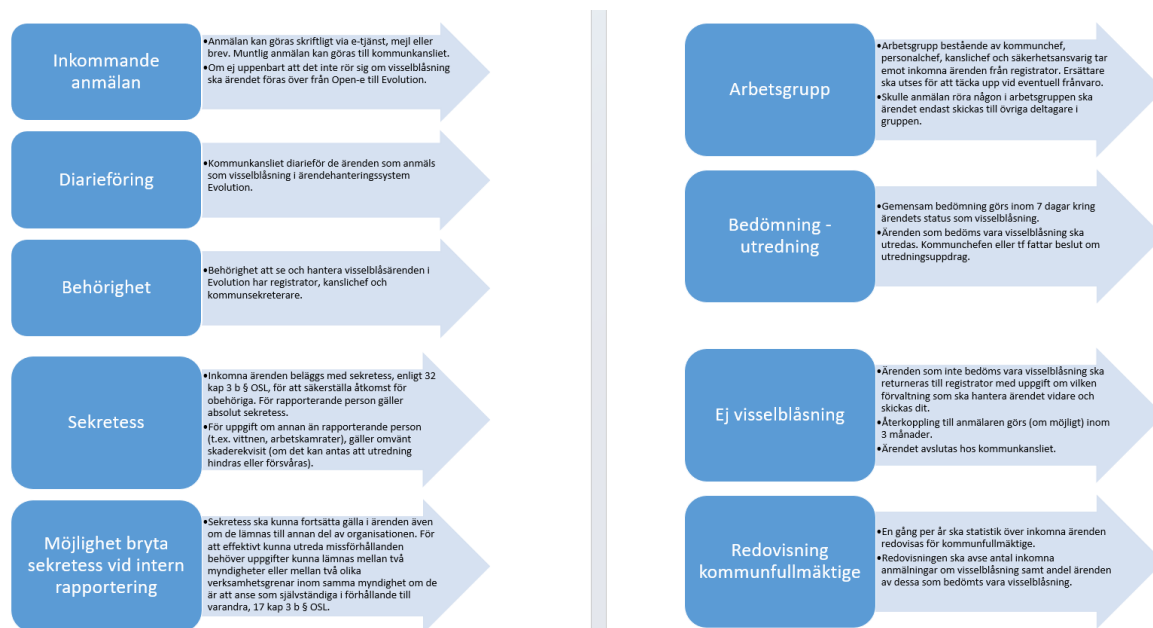
Fullmäktige har antagit en "Policy mot mutor och korruption". I denna nämns inget om visselblåsarfunktionen.

Kommunstyrelsen har beslutat om "Riktlinjer mot mutor och korruption" där det i avsnitt 9 finns beskrivet hur en visselblåsning ska hanteras. Riktlinjerna finns tillgängliga på kommunens externa webbplats och intranätet.

Av riktlinjen framgår bl.a. att samtliga anmälningar ska diarieföras samt att anmälningar som inte bedöms vara visselblåsningar ska vidarebefordras till berörd förvaltning för vidare hantering. Anmälningar som utgör visselblåsning utreds vidare.

Utöver riktlinjerna finns ett flödesschema över ärendehantering av en visselblåsning, se nedan bild från kommunens flödesschema "Visselblåsning, ärendehantering".

Också i denna rutin finns skrivningar kring diarieföring och hantering av inkomna rapporteringar och hanteringen av rapporter som bedöms vara eller inte vara visselblåsarärenden.

Enligt intervjuuppgift är flödesschemat inte formellt beslutat vare sig politiskt eller på tjänstemannanivå utan har mer statusen av arbetsdokument och praktisk rutin för den grupp som har att hantera visselblåsningar. Dokumentet har dock legat med som information i samband med införandet av visselblåsarfunktionen.

Vid intervjutillfället per den 3 april 2025 hade ca 5-6 anmälningar inkommit via systemet, varav ett bedömts vara ett visselblåsarärende. Övriga har antingen varit felsända (riktade till annat organ) eller bedömts inte vara visselblåsarärenden. Kommundirektören har delegation att besluta om åtgärder i ett visselblåsarärende.

Enligt intervjuuppgift är kommunjurist, om inkommen anmälan inte avser henne, den primära mottagaren av inkomna anmälningar och säkerställer härigenom att inkommen rapport inte avser någon i utredningsgruppen.

Enligt intervjuuppgift dokumenteras bedömningen av en inkommen anmälan och registreras i ärendet. Återkoppling till den rapporterande personen sker om detta är möjligt. I anslutning till anmälan uppges den rapporterande personen att vara tydlig i sin anmälan om hen väljer att vara anonym eftersom kommunikation då inte kan ske med den rapporterande personen.

Enligt intervjuuppgift har samtliga inkomna anmälningar hittills, med ett undantag, varit anonyma anmälningar och därmed har ingen kommunikation eller återkoppling med den rapporterande personen gjorts. Enligt uppgift finns det tekniskt en möjlighet för användaren av kommunens e-tjänst att återkoppla till anmälaren ifall denne loggat in via bank-id eller som anställd. Information om detta lämnas inte i anslutning till tjänsten.

Av rutinen för ärendehantering framgår att fullmäktige en gång per år ska få statistik över inkomna ärenden. Redovisningen ska avse antal inkomna anmälningar samt andel av dessa som bedömts vara visselblåsningar. Enligt intervjuuppgift har formaliserat redovisning till fullmäktige inte skett. Kommunstyrelsen har informerats men inte genom specifikt ärende.

Enligt uppgift finns visselblåsarfunktionen och hanteringen av dokumentation kring denna med i det förslag till reviderad dokumentationshanteringsplan som är under framtagande.

Vad avser det specifika ärende som föranlett frågan om visselblåsarfunktionen kan konstateras att anmälan är mottagen. Ärendet avsåg jäv i ärende om ekonomiska förmåner till förtroendevalda. Rapporten har bedömts inte vara en visselblåsning. Den

rapporterande personen har valt att vara anonym och återkoppling har därmed inte kunnat ske till personen i fråga.

Av mailkorrespondens framgår att några protokoll kring beslut om åtgärd inte förs. Krav på detta finns inte varken i lag eller i kommunens egna styrande och stödjande dokumentation. Av rutinen framgår att ärenden som inte bedöms vara visselblåsarärenden ska diarieföras och förmedlas till den förvaltning som ska hantera ärendet. I nu aktuella ärende har ingen åtgärd av detta slag vidtagits.

Enligt uppgift har avseende bedömningen kring frågan om rapporten var att bedöma som en visselblåsning eller inte en notering gjorts i ärendet. Noteringen hänvisar till 6 kap. 32 § KL. Enligt uppgift var detta en del av bedömningen. Den andra delen av bedömningen rörde den omständighet att det aktuella ärendet rörde beslut om kommunens bestämmelser om ersättning till samtliga förtroendevalda och att jäv därmed inte bedömdes föreligga i det aktuella ärendet.

1.4. Sammanfattning

Visselblåsarfunktionen implementerades innan lagkravet på tjänsten trädde i kraft den 17 juli 2022. Visselblåsarfunktionen är lättillgänglig för medarbetarna via kommunens webbsida, vilket är viktigt för att fånga upp alla potentiella rapporter. Utöver webbsidan kan anställda även ringa eller lämna en visselblåsarrapport via ett personligt möte. Informationsinsatser genomfördes i samband med införandet av funktionen och det finns idag information i anslutning till länk för anmälan på webben.

I och med det begränsade antal anmälningar som inkommit per dagens datum är det svårt att utvärdera processen annat än mer teoretiskt.

Konstateras kan att kommunens visselblåsarfunktion är utformad på det stora hela i enlighet med lagens krav. Några år har gått sedan införandet och det finns lärdomar att dra, både egna och mer generella. Mot denna bakgrund lämnas följande medskick från utredningen.

- ▶ Kommunen bör överväga att publicera flödesschemat över processen för hanteringen av inkomna rapporter.
- ▶ Kommunen bör säkerställa att riktlinje och rutindokument är likalydande, särskilt kopplat till hantering av dokumentation och återkoppling.
 - Enligt riktlinjen ska samtliga anmälningar diarieföras medan rutinen anger att uppenbara icke visselblåsningar inte behöver föras över från Open-e till Evolution. Vidare är det otydliga uppgifter kring om, och i vilken utsträckning, bedömningar kring inkomna rapporter dokumenteras.
 - Finns inga formkrav på återkopplingen men det bör övervägas att komplettera rutinen med hur man ser på detta. Likaså bör hanteringen av

dokumentation kopplat till processen finnas beskriven i kommunens dokumenthanteringsplan.

- ▶ Kommunen bör komplettera flödesschemat med rutin att bekräfta mottagande av rapport till rapporterande person som inte valt att vara anonym.
- ▶ Kommunen bör se över om anonymitet och oberoende säkerställs genom nuvarande process eller om det finns förbättringsåtgärder att vidta kring detta.
- ▶ Kommunen bör säkerställa att rapportering till politiken sker i enlighet med tänkt rutin för detta.

Göteborg 14 april 2025

Johanna Rössberger, verksamhetsrevisor

Bilaga Intervjuer och dokumentförteckning

Genomförda intervjuer

- ▶ Kommunjurist, 2025-04-03 (och kompletterande skriftliga svar)

Dokumentförteckning

Policy mot mutor och korruption, 2022-01-01

Riktlinjer mot mutor och korruption, 2022-03-01

Flödesschema Visselblåsning, ärendehantering

Informationsbrev "Kommunkansliet informerar", 2021-12-01

Visselblåsning, kommunikationsplan, 2022-05-16

Anmälan, 2023-04-05